

Nationale Hannie Schaft Stichting

Altijd alert

Vrede en vrijheid zijn niet vanzelfsprekend.

Alleen, dat besef komt vaak pas in tijden van crisis. Nu het Rusland van Poetin buurland Oekraïne is binnengevallen, komt plotsklaps de fragiliteit van vrede weer bovendrijven. Hoezo 'nooit meer oorlog, zeker niet op Europese bodem'?

Politieke en militaire experts geven hun analyses op de situatie en duiden ook de onherroepelijkheid – achteraf – van deze inval op basis van allerlei eerdere uitspraken en acties van Poetin de afgelopen jaren. Maar slechts weinigen hadden vooraf voorspeld dat er daadwerkelijk Russische tanks de Oekraïne binnen zouden rijden.

Er komen echter steeds meer oude filmpjes naar buiten van President Poetin, die zijn visie geeft op hoe hij de wereld ziet, en daaruit blijkt dat hij, zeker binnenlands, (een deel van) de geesten heeft rijp gemaakt voor deze aanval op een soeverein land. Nu gebruikt hij zelfs woorden als het Denazificeren

van de Oekraïne. Jazeker, woorden doen ertoe. Retoriek is (vaak) de wegbereider voor daden. Positief of negatief.

In andere context een voorbeeld: eerst waren er de enkelingen, de zieners, de voorlopers, die de mensen wezen op de op (niet meer zo heel lange) termijn desastreuze gevolgen van ons eigen handelen op het klimaat. Deze werden eerst deels door de politiek genegeerd. Na demonstraties, rapporten van experts en veel internationaal overleg verder, waren de geesten van de bredere politiek en een groeiend deel van de bevolking rijp gemaakt voor het nemen van meer drastische maatregelen om het klimaat te redden. Los van hoe je hierin zelf staat, door eindeloos hameren op de gevolgen, inmiddels met bijbehorende retoriek van politici, met in de EU Frans Timmermans als wegbereider in de grensoverschrijdende energietransitie maatregelen, en aan het actiefront de jonge tiener Greta Turnberg als iconisch boegbeeld, wordt er nu daadwerkelijk op grote schaal actie ondernomen. Woorden, heel veel woorden, gingen aan de nu daadwerkelijk ingezette maatregelen vooraf. Ook hier hadden deze teksten – uiteindelijk – consequenties. Gevolgen waar hopelijk op termijn de wereld beter van wordt.

Voor een inmiddels meerderheid van de bevolking heel logisch, want 'er moest echt iets gebeuren'. In zaken die wat verder van ons bed liggen, zoals de mogelijkheid van een nabije oorlog of sluipenderwijs uitsluiting op grote schaal, lijkt dit heel anders te liggen. Zeker voor de overgrote meerderheid. Defensie had voor velen de afgelopen jaren een steeds minder hoge prioriteit. Ach, wij zouden nooit meer oorlog voeren, en als er al iets van oorlog zou zijn, zou dit meer een cyberwarfare zijn, waarin systemen gehackt worden. Een schone oorlog, zonder lijken in de straat, dus daardoor abstract en nog minder angstaanjagend. De NAVO werd zelfs nog niet zo lang geleden door de Franse President Macron hersendood verklaard. Totdat er zich toch het onvoorziene voordeed, een inval op Europese bodem, met directe en indirecte gevolgen voor 'ons Europa' en de rest van de wereld. Massale vluchtingenstromen, stijgende prijzen en, opeens, weer een gevoel dat onze vrede en vrijheid toch kwetsbaarder zijn dan gedacht. Eerst Oekraïne, daarna wat andere kleine Oost Europese landen?... en daarna? Partijen, die eerder pleitten voor verdere afbouw van investeringen in defensie, rollen nu over elkaar heen met de roep om het verhogen van het defensiebudget.

Zelfs traditioneel neutrale landen als Zweden en zelfs Zwitserland gingen over tot actie tegen Rusland en hulp voor de Oekraïne. Kortom, een drastische actie door één land, na het eerder weg bereiden door vermeend 'relatief onschuldige retoriek', verbaal wapengekletter, heeft ons ineens klaarwakker gemaakt. Onze vrijheden, veiligheid en welvaart binnen een democratische rechtsstaat, bleken toch niet zo blijvend te zijn als gedacht.

En hoe is dit alles, los van bovenstaande, als wij kijken naar de retoriek, die in de politiek gebruikt wordt in eigen land of omringende landen? Waarbij groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan, en mensen met bepaalde gedachten of kenmerken worden weggezet als minderwaardig of nog erger. Alles onder het mom van 'vrijheid van meningsuiting'. Dingen zeggen, gewoon omdat het kan, zonder te kijken naar de mogelijke consequenties op korte of langere termijn.

De geschiedenis, wat langer geleden en, helaas, ook de realiteit van de wereld anno nu, leert ons dat woorden er wel degelijk toe doen. Dat hoe je dingen zegt, en wat je zegt, vroeg of laat gevolgen heeft. Zaadjes worden geplant in het hoofd van mensen, en dan groeien gedachten en ideeën, die onherroepelijk tot daden leiden. Met alle gevolgen van dien. Daarom moeten wij immer alert blijven hierop. Van scholieren op het schoolplein, via studenten in collegezalen en volwassenen op hun kantoren, in de politiek en ver daarbuiten. Zoals Hannie Schaft's verzetskameraad Truus Menger-Oversteegen ooit zei: "pesten is het begin van (uitsluiting en) fascisme". En zij kon het weten, als ervaringsdeskundige. Blijven nadenken over wat je zelf zegt en denkt en wat de ander doet is het devies. Vanuit dialoog, openheid en met respect voor ieder individu, waarbij alertheid én het stellen van grenzen – ook een onderdeel van onze kostbare vrijheid – heel veel narigheid in de toekomst kan voorkomen. Dit alles in het volle besef dat vrede en vrijheid niet vanzelfsprekend zijn. Toen niet, nu niet, nooit.

Jeroen Pliester
voorzitter

Nationale Hannie Schaft Herdenking 2021

Traditiegetrouw vond op de laatste zondag van de maand november de Nationale Hannie Schaft Herdenking plaats. Deze begon in de ochtend met het leggen van bloemen op het graf van Hannie op de Eerebegraafplaats in Overveen door afgevaardigden van onder meer de gemeente Bloemendaal, de familie Schaft en de Nationale Hannie Schaft Stichting.

Één uur vroeger dan gebruikelijk, vond de herdenking voor de laatste keer plaats in de vertrouwde Groenmarktkerk, die naar verwachting zal worden verkocht. Als gevolg van de Covid-19-beperkingen was een vrije inloop nog steeds niet mogelijk en was de herdenking alleen toegankelijk voor een kleine honderd genodigden. Onder de aanwezigen waren de Commissaris van de Koning van Noord-Holland, Arthur van Dijk, de burgemeester van Haarlem Jos Wienen, de locoburgemeester van Bloemendaal Susanne De Roy van Zuidewijn-Rive

en leden van de families Schaft, Menger en Dekker. De vernieuwde opzet van de Herdenking van het voorgaande jaar heeft zich goed bewezen. Dankzij enkele live optredens gecombineerd met van tevoren opgenomen beeld en geluid was er wederom sprake van een zeer indrukwekkende bijeenkomst. De herdenking kon mede dankzij mediapartner NH Nieuws in heel Nederland zowel op TV als online worden gevolgd en oogstte veel lof. De bijzonder mooie en ontroerende opening van de Herdenking bestond uit een optreden van Sarah van den Akker op harp, Brian Waterman op mondharmonica en het strijkorkest van het Kennemer Jeugdorkest o.l.v. Matthijs Broers. Zij vertolkten prachtig het lied *'Over the rainbow'*. Isabelle Kersten droeg het indrukwekkende gedicht *'Geen idee???'* van Sanne Bruins voor en studenten van het Fontys conservatorium in Tilburg zongen het lied *'Als we niets doen'* uit de musical *Soldaat van Oranje*.

Onze voorzitter stond stil bij het overlijden dat jaar van Erebestuurslid Paul Elzinga, bij wie Hannie in de oorlog nog ondergedoken had

gezet. Ook ging hij dieper in op de drijfveren van Hannie, waarom zij in het Verzet ging. Dat was ook een mooie brug naar de getoonde promotievideo van de onlangs gelanceerde documentairefilm, in opdracht van de Stichting gemaakt door regisseur Deborah van Dam, getiteld: *'hoe Hannie ben jij?'* Deze film is gekoppeld aan een gelijknamig lesprogramma, en is binnenkort beschikbaar voor alle scholen in Nederland, met nadruk op de leeftijdsgroep 10-14 jaar.

ging de heer Aboutaleb in op hoe Hannie Schaft hem inspireert bij zijn uitdagingen als burgemeester van Rotterdam. "Voor Hannie Schaft was de definitie van vrede duidelijk: de overwinning op het wrede naziregime. De vrede die ze zelf helaas niet meer mee zou maken. Maar ze zou het met me eens zijn dat in vredetijd vrede niet alleen een hooggestemd ideaal is, maar broodnodig voor een sterke samenleving. Een samenleving die bestand is tegen schokken en turbulentie van buitenaf. Vrede, dat is zoeken naar wat ons bindt in plaats van verdeelt. Vrede is elkaar niet de rug toe keren, maar de hand reiken", aldus burgemeester Aboutaleb.

Na afloop van de herdenking volgde de traditionele stille tocht naar het Kenaupark. Aldaar werden kransen werden gelegd bij het door Truus Menger ter ere van Hannie Schaft vervaardigde beeld *'Vrouw in verzet'*.

In de media is zowel vooraf als nadien verslag

De Hannie Schaftlezing werd door middel van een videoregistratie uitgesproken door de Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb. In zijn lezing met de titel *'De strijd van Hannie Schaft in onze tijd'*

gedaan van de Herdenking. Dit alles draagt bij aan onze doelstelling om mensen te stimuleren op te komen voor vrijheid en inclusiviteit en daarvan 'bewust te worden door te herdenken'.

De afgelopen Nationale Hannie Schaft Herdenking vond plaats in de vertrouwde Groenmarktkerk in Haarlem. Dat was zeer waarschijnlijk de laatste keer. De toekomst van de kerk is namelijk ongewis vanwege een ophanden zijnde verkoop. Dit artikel blikt terug op 25 jaar Herdenken in de Groenmarkt-kerk.

Vorig jaar bestond de Stichting 25 jaar. Dat betekende tegelijkertijd dat bijna een kwart eeuw geleden voor het eerst de Herdenking in de Groenmarktkerk plaatsvond. Bijna een kwart eeuw, want in het eerste herdenkingsjaar (1996) werd de Herdenking gehouden in de oudkatholieke kerk - H.H. Anna en Mariakathedraal genaamd - aan de Kinderhuissingel 73 in Haarlem. Op deze eerste Herdenking kwamen echter veel meer bezoekers af dan de kerk aan zitplaatsen bood. Daarom ging het bestuur na afloop op zoek naar een grotere locatie. Daarbij kwam ze uit bij de Groenmarktkerk.

Franciscanen en galerijkerk

De Groenmarktkerk is gebouwd in 1844. Het is de op één na oudste R.K. kerk van Haarlem. Onder Haarlemmers is deze ook bekend onder de naam 'Paterskerk', afgeleid van de paters Franciscanen die vanaf 1600 de zielzorg in handen hadden. Sinds het vertrek van de laatste Franciscanen in 1984, is de naam Groenmarktkerk gangbaar geworden. Verder is de Groenmarktkerk een van de weinige Nederlandse galerijkerken. De Groen-

markt-kerk is een Rijksmonument, zowel van de buiten- als de binnenkant.

Veel dank voor kerkbestuur

De geschiktheid van de kerk voor de jaarlijkse herdenking is evident. De Groenmarktkerk is een prachtig gebouw dat centraal én nabij het Kenaupark is gelegen. Want dat laatste is vanaf het begin onderdeel van de jaarlijkse Herdenking: de stille tocht naar en kranslegging bij het beeld "Vrouw in Verzet" in het Kenaupark. De sculptuur van Truus verbeeldt de verzetsvrouw Hannie

Schaft. Na de eerste maal herdenken in de Groenmarktkeerk in 1997 was ook het kerkbestuur zo enthousiast dat het graag meewerkte om de kerk elk jaar te gebruiken voor de herdenking. Het kerkbestuur heeft sindsdien zijn medewerking aan en assistentie verleend tijdens de herdenkingen. Speciaal zijn daarbij Peter Schouten en Hans Kuijt te noemen. Hans was jarenlang de vaste meewerkende kracht vanuit de kerk.

Nazit in huiskameromgeving

De kerk heeft een interieur dat warmte 'uitstraalt'. Je voelt je er snel thuis. Dat geldt zeker voor de bijbehorende aanpalende ruimten. Aldaar smeerde ons trouwe 'broodjesteam' – Cora de Vries, Blienie van der Deure en Mieke Schaft – vele tientallen botterhammen en zette koffie en thee voor de velen die na afloop van de kranslegging terugkeerden naar de kerk. Ook konden we hier muzikanten en gastsprekers ontvangen die zich bijvoorbeeld nog wilden voorbereiden op hun optreden of even rustig een kop koffie of thee wilden drinken. Na afloop vond in deze als huiskamers ingerichte ruimten veelal de nazit plaats. Jarenlang werkte ook de oprichter van de Stichting, Truus Menger-Oversteegen actief mee bij de herdenkingen. Dat gold eveneens voor haar dochter Hannie Menger, genoemd naar Hannie Schaft. Zij was tevens een van de eerste bestuursleden. Hannie Menger trof in die begintijd de voorbereidingen voor elke herdenking. Later nam Maarten Poldermans en daarna Frits de Vries het 'geregel en georganiseer' voor zijn rekening. Frits heeft dit tot 2020 gedaan. In de tussentijd kreeg Frits nog versterking van Mieke Benda, toen het bestuur besloot het inhoudelijke deel van de Herdenking uit te breiden. Naast de gastspreker verzorgen sindsdien ook een koor,

musici en een of meer jongeren gastoptredens. Hierdoor was Mieke met hen vaak zaterdag voorafgaande aan de Herdenking al in de Groenmarktkeerk aan het repeteren.

Twee maal elders

In de ruim twee decennia herdenken in de Groenmarktkeerk zijn we slechts twee maal uitgeweken naar een andere locatie: de Grote of St. Bavokerk aan de Grote Markt. Bij beide keren was de reden eenvoudig: we hadden meer ruimte nodig voor de ontvangst van honderden extra genodigden en belangstellenden vanwege een bijzonder 'ijkjaar': we wilden in 2015 herdenken op dezelfde locatie als waar precies 75 jaar eerder de voorafgaande dienst aan de herbegravenis van Hannie Schaft werd gehouden. In 2020 vierden we Hannie's 100ste geboortedag.

Het bestuur van de Stichting is bijzonder dankbaar dat de Herdenking 22 jaren in de Groenmarktkeerk kon plaatsvinden. Te meer omdat het team van de kerk ons altijd zo veel als mogelijk faciliteerde bij de organisatie van de Herdenking. We zeggen dan ook 'Bedankt Groenmarktkeerk, we zullen je missen! Hopelijk krijg je een mooie, passende nieuwe bestemming!'

Kick-off 'hoe Hannie ben jij?' Vreedzame scholen in Utrecht

Op donderdag 24 maart jl. was het dan eindelijk zover. We noemden het de Kick-off van 'hoe Hannie ben jij?'. De gelijknamige documentaire was zonder het beoogde aanvullende lespakket al eerder met succes in theater Tuschinski in Amsterdam in première gegaan. Intussen ligt de lesmodule er ook. Met grote dank aan de Vreedzame Scholen, die enthousiast meewerkten aan het idee, en Hans Scheltema van CED die er een energieke, creatieve en interactieve vorm voor bedacht.

'hoe Hannie ben jij?' voor groep 7 en 8 van de basisscholen is klaar !

En zo reisden wij af naar de Klopvaart in Utrecht - Overvecht om les 2 (van de 3) te volgen onder het toezien van de camera. In deze les ligt het zwaartepunt op leven en drijfveren van Hannie Schaft. Hoe hebben kinderen hun eigen beelden gevormd over ' held ' zijn en dapper zijn...?

Scan voor filmpje

Wanneer vinden we iemand een held? Het zorgpersoneel ten tijde van de eerste coronagolf ?

Iemand, die over een slap koord balanceert tussen twee hoge gebouwen? Opkomen voor iemand, die gepest wordt? In de lesmodule wordt het antwoord niet gegeven, maar wordt de vraag aan de orde gesteld: Hoeveel Hannie zijn wij ? Het helpt bij het bewust worden dat we allemaal

iets kunnen bijdragen aan een vrije samenleving waar iedereen zich durft uit te spreken en zorg heeft voor anderen, hoe verschillend we op het eerste gezicht ook zijn.

De kinderen van groep 7 en 8, Juf Roos en Juf Iris, Directeur Marije, de cameraploeg en alle genodigden, we hebben genoten en dus was er nog een feestelijke ijskar om de laatste yel te ondersteunen : 'hoe Hannie ben jij?'

Op weg naar alle basisscholen in Nederland!

Bericht van de penningmeester

Waarde donateurs

Door de CO-VID-19-pandemie zijn we de laatste twee jaar beperkt geweest in onze mogelijkheden.

Dat was vooral te merken tijdens de afgelopen twee Nationale Hannie Schaft Herdenkingen. Toch heeft het ook iets moois met zich meegebracht. Doordat slechts een beperkt aantal personen bij de herdenkingsbijeenkomsten aanwezig kon zijn, waren we als stichting gedwongen te zoeken naar andere mogelijkheden om een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Dat is gelukt dankzij een creatieve toepassing van beeld en geluid. Door van tevoren opgenomen onderdelen van het programma te combineren met live optredens en toespraken, zijn we er de laatste twee jaar in geslaagd een indrukwekkende Herdenking te maken die live werd uitgezonden via TV en internet. Deze nieuwe aanpak heeft grote waardering gekregen. Zonder de

steun van het Vfonds en de gemeente Haarlem, maar ook van u, donateurs, zouden we daarin niet zijn geslaagd.

Het succes van de nieuwe aanpak heeft de Nationale Hannie Schaft Stichting doen besluiten de nieuw ingeslagen weg te blijven volgen. Hiervoor en voor de andere activiteiten van de stichting wil ik wederom een beroep op u doen. Als stichting stellen we het bijzonder op prijs als u weer een bedrag zou kunnen doneren. Dat kan middels de bekende acceptgiro die bij deze nieuwsbrief is gevoegd of natuurlijk door een bedrag over te maken op het rekeningnummer van de stichting: NL93 INGB 0004 9782 29, zodat we vol enthousiasme door kunnen gaan met al het goede werk. Wij rekenen op u.

Met vriendelijke groet,
Ivo Kuipers – penningmeester

**Gemeente
Haarlem**

**Provincie
Noord-Holland**

Colofon

Nationale Hannie Schaft Stichting

Opgericht 3 juni 1996

Bewust worden door herdenken

Hannie Schaft – ‘het meisje met het rode haar’- kwam in verzet tegen onderdrukking van anderen. Ze was een van de weinige vrouwelijke leden van het gewapend verzet en gaf op jonge leeftijd haar leven voor de vrijheid. Zij is een blijvende inspiratiebron voor allen die opkomen voor de vrijheid en strijden tegen onrecht, fascisme en racisme.

Vrijheid is nooit vanzelfsprekend. Het is de verantwoordelijkheid van ons allen om in verzet te komen tegen wie de vrijheid ondermijnt en mensen wil uitsluiten.

De Nationale Hannie Schaft Stichting wil de strijd van Hannie Schaft herdenken en bewustwording bij nieuwe generaties stimuleren. De stichting organiseert jaarlijks de Nationale Hannie Schaft Herdenking en de Hannie Schaftlezing.

Dank

De Stichting wordt financieel gesteund door de gemeente Haarlem, het Nationaal Comité 4 en 5 mei en uw donaties.

Samenwerking met

- Landelijk Steunpunt Gastprekers WO II
- COVVS

Comité van Aanbeveling

- Job Cohen
- Jan Kamminga
- Joost Röselaers
- Bernt Schneiders
- Mirjam Sterk
- Sanne Vogel
- Paul Witteman

Financiële bijdragen

IBAN NL93 INGB 0004 9782 29 t.n.v. Nationale Hannie Schaftstichting Haarlem

Bestuur

Jeroen Pliester, voorzitter
Ivo Kuipers, penningmeester
Hans Bakker, secretaris
Mieke Benda
Ron Hogenboom
Erik Hartendorf
Jettie Nijenhuis
Brigitte Odett

Secretariaat

Nationale Hannie Schaft Stichting
Postbus 3178
2001 DD Haarlem
info@hannieschaft.nl

Website

www.hannieschaft.nl

Social media

Instagram: nationalehannieschaftstichting
Facebook: @hannieschaftherdenking
Twitter: National Hannie Schaft Foundation

Algemene Verordening Gegevensbescherming

In het kader van de AVG worden uw persoonsgegevens alleen gebruikt voor de verspreiding van de Nieuwsbrieven van de Nationale Hannie Schaft Stichting. Uw gegevens worden niet ingezet voor andere doeleinden dan wel ter beschikking gesteld aan derden.